

Czy Cyganie

dotrą do celu? wędrowni

Narody Zjednoczone będą się musiały wkrótce zająć najbardziej niezwykłą w dziejach ONZ sprawą: wnioskiem Wajdu Wojewody III, który do maga się przyznać do rytorium dla założenia piekarskiego w historii niepodległego państwa Cyganów, Romensthan, które ma skupić 9 mi-

lionów mieszkańców. Wajdu Wojewoda III jest aktualnym królem Cyganów, przed trzema laty wybranym przez Wielką Radę Cyganów w Ankarze. Wajdu Wojewoda III — to Jano Rotaru, który jako publicysta i malarz żyje w Paryżu, gdzie wydał siedmiotomową „Historię symboli, legend i

zwyczajów cygańskich”.

„Kładziemy podwalny nowego państwa i nowego narodu” — oświadczył ten 40-letni, elegancki monarcha bez ziemi. „W paryskiej siedzibie UNESCO odbędzie się światowy kongres Cyganów. Na kongresie tym omówione zostaną najbardziej do nosie dla naszej przyszłości sprawy, podsumowującym jednak zadaniem zjazdu będzie uchwalenie historycznego apelu do wszystkich narodów świata o udzielenie nam pomocy w założeniu państwa Cyganów. Konstytucja tego państwa przedłożona zostanie Na rodom Zjednoczonym z zadaniem uznania nas za suwerenny naród. Państwo Cyganów, Romensthan, może być utworzone gdziekolwiek na świecie, granice jego nie są jeszcze ustalone. Gotowi jesteśmy zaakceptować nawet bezлюдną wyspę, aby po kazać światu, że zdolni jesteśmy przekształcić w kwitnące ogrody zupełnie dzwiczą ziemię”.

utworzenie państwa Cyganów na pustynnych obszarach południowej Afryki.

Dokładnej liczby Cyganów nie zna nikt. Wajdu Wojewoda III twierdzi — a słowa jego pokrywały się w zasadzie z szacunkowymi danymi ONZ — że żyje na świecie ponad 3 milionów Cyganów, z czego najwięcej — bo 4 miliony — w krajach Ameryki Łacińskiej, dwa i pół miliona w Europie zachodniej, półtora miliona w Stanach Zjednoczonych, ponad milion w Związku Radzieckim, 300.000 w Izraelu oraz niewielkie grupy w Azji, Afryce i Australii. Czy piękne plany Wajdu Wojewody III zostaną zrealizowane? Czy po tysiącletniej wędrowności lud ten dotrze wreszcie do celu swej drogi? Czy powstanie suwerenne państwo Cyganów? W ONZ wielu delegatów, zwłaszcza krajów postkolonialnych, przychylnie ustosunkowało się do apelu (jeszcze nieformalnego) króla Cyganów, ale największą trudnością będzie znalezienie terytorium, które nadawałoby się na prób podjętych jeszcze przed wojną przez Jerzego poprzednika, Janusza I, który planował

TEATR na czterech kotkach

Zaimprovizowana napróde garderoba nie grzeszy wielkością. Na jednego aktora przypada dosłownie po kilkadziesiąt centymetrów kwadratowych. Siła rzeczy charakterystyczna odbywa się więc na dwie zmiany.

Jeszcze ostalni rzut oka w „zwierciadło” i można wkładać sukienkę.

Najbardziej denerwujący moment — gon. Za chwilę rozsunie się kurtyna.

Pierwszy akt rozpoczęty. Oto spotkanie „Ciotuni” z Szambelanem. (Dalszy ciąg na str. 4)

Historia

Łut szczęścia

Wracałem do Ozorkowa z Łodzi, z posiedzenia dowództwa okręgu — wspomina Stefan Czerwiński — miałem przy sobie sporą sumę pieniędzy dla naszej organizacji i „bibule”.

Zandarmi „zdjęli” mnie w tramwaju i zaprowadzili na posterunek.

— Po co przyjechałeś do Łodzi i gdzie mieszkasz? — rozpoczęto przesłuchanie.

— Przywiozłem pieniądze dla siostry, która ma wyjechać do Niemiec, ale jej nie zastałem i teraz wracam do Ozorkowa. Właśnie tam mieszkam.

Skutymi rękami ostrożnie zaczęłam wyciągać zawartość kieszeni, ale zobaczyłam to pilnujący mnie zandarm. Wyrwał mi pakunek, odwinął, z triumfem obejrzał iglicę i schował ją do kieszeni, zaś list... zmiał w kulkę i wyrzucił do kosza.

Płoną fabryki

W budynkach dawnej „Schlosserowskiej Manufaktury” — olbrzymiej fabryki rował 22-osobową komórką partii. Gotowe obuwie, zamiat dla armii hitlerowskiej, często szło do pieca, skóra była ciągle niszczona. W grudniu 1943 r. udało się ukraść 4 beły skóry i przekazać

Dzisiejszy Ozorków bodaj nieczym nie wyróżnia się spośród kilkunastu podlódzkich miasteczek — satelitów. Ale przed kilkunastu laty, podczas okupacji hitlerowskiej, Ozorków był najsilniejszym, najbardziej bojowym centrum ruchu oporu w okręgu łódzkim.

Takie miano zapewniło sobie miasto dzięki ofiarności i bohaterstwu jego mieszkańców — członków Polskiej Partii Robotniczej i Gwardii Ludowej.

Niektórzy — jak Bolesław Geraga, Franciszek Kędziński czy Stefan Czerwiński — przeżyli okupację, inni — jak Wacław Ciesionnik i Wawrzyniec Wasiak — oddali swoje życie w walce.

Oto kilka faktów z kroniki tamtych czasów:

12 czerwca 1942 roku — Wacław Ciesionnik nawiązuje kontakt z sekretarzem okręgu PPR Łódź-Podmiejska, Stanisławem Dziatkiem.

20 czerwca — w Ozorkowie, w mieszkaniu Ciesionnikow przy ul. Złotej 71, odbywa się zebranie założycielskie organizacji ozorkowskiej.

Z końcem tegoż roku w Ozorkowie i okolicach jest już 400 członków partii i Gwardii Ludowej. Trwa szkolenie plutonów bojowych, sprawną siatką zapewnia kolportaż prasy konspiracyjnej, w fabrykach mnożą się akcje sabotażowe.

Te fakty nie zostaną zapomniane przez historię. Lecz przecież historia zachowuje w swoich annałach tylko zasadnicze daty i wydarzenia, tużi zapominać o tych, którzy ją tworzyli — o żywych ludziach.

My więc zostawmy trop historii, oddajmy głos ludziom.

i ludzie

niemiecka firma Junkers urządziła demontownie zestrzelonych samolotów. Wśród 3 tys. robotników, zatrudnieni byli również: Mrowiński, Makarewicz, Dziwisz, Grabowski, Ignacy Pietruszewski.

rował 22-osobową komórką partii. Gotowe obuwie, zamiat dla armii hitlerowskiej, często szło do pieca, skóra była ciągle niszczona. W grudniu 1943 r. udało się ukraść 4 beły skóry i przekazać

Siedzą od lewej: Bolesław Geraga, Stefan Czerwiński, Franciszek Kędziński. Stoją: Franciszek Szczepaniak, Stefan Matczak, Jan Gziński.

Zdjęcie dokumentalne sztabu GL z okresu okupacji.

Grzegorzycy — członkowie PPR. Sami bezustannie uprawiali sabotaż, sklaniali do tego także innych zatrudnionych.

Praca polegała na selekcjonowaniu części — osobno uszkodzone, osobno dobre. Oni selekcjonowali, a jakże. Tylko, że z ich rąk dobre szły na szmelc, a uszkodzone — dla nowych samolotów.

Najwięcej akcji sabotażowych miało miejsce w czynnej podczas wojny „Schlosser - Kotoninie”. Oto przykłady:

Lipiec 1943 — Bolesław Geraga: Nie zauważony przez nikogo wyspałem opilkę z tołkarni do łożysk maszyn w Kotoninie. Spaliła się cała sala, oddział został unieruchomiony na 3 miesiące.

W listopadzie 1944 roku sponął cały surowiec (3 tysiacy kg bawełny) w przedalni Feidischa, podpalonej przez Jana Trolle.

W fabryce obuwia u Lenza Franciszek Szczepaniak, kie-

Przeżyli w walce

W listopadzie 1942 r. Gestapo aresztowało Wacława Ciesionnika. Zginął w Gross-Rossen. W marcu 1943 r. ofiarą aresztowań padło 60 przedwojennych działaczy lewicowych z Ozorkowa, w tym wielu aktualnych członków partii.

Niespełna rok później w kazamatach Gestapo znalazł się jeden z najbardziej ofiarnych bojowników — Franciszek Kędziński (wraz z żoną, również aktywistką partii). Tego samego dnia aresztowano też Stefana Czerwińskiego, podówczas już komendanta GL na okręg łódzki.

Stale rwały się kontakty z kierownictwem partii. W lutym 1943 r. w majątku Wiskitno aresztowano „Słaśka” — Stanisława Dziatka, sekretarza komitetu okręgowego. Zastąpił go Czesław Dubilas i on jednak został zatrzymany już wkrótce — w lipcu tegoż roku. Później, przez dłuższy czas, bezpośrednio łączność z organizacją ozorkowską utrzymywała łączniczka KC partii „Wanda” — (Janka Bier).

Mimo fali terroru, partia doprowadziła w styczniu 1944 roku do powstania konspiracyjnej miejskiej rady narodowej w Ozorkowie. W rok później, w pierwszym dniu wyzwolenia, rada rozporządziła samodzielną kierowanie miastem.

JULIAN BRYSZ

*) Przy pisaniu artykułu wykorzystano materiały Referatu Historii Partii KW PZPR w Łodzi.

NIEDZIELNY DODATEK „DZIENNIKA ŁÓDZKIEGO”

Łódź, 11. II. 1962 r. Nr 6 (410)

PANORAMA

